PROTECŢIA PROPRIETĂŢII PRIVATE ÎN TIMPUL CONFLICTELOR ARMATE

Olga DORUL, Petru LOGHINESCU
CZU: 341.324:341.231.14 dorulolga@yahoo.com
loghinescup@mail.ru

Printre efectele începerii conflictelor armate se numără cele ce afectează regimul proprietății statului inamic. Marea majoritate a autorilor studiilor de drept internațional al conflictelor armate menționează că în timpul conflictului armat bunurile ce aparțin statului inamic urmează a fi confiscate. Totodată, cu referire la regimul proprietății private, o asemenea poziție categorică lipsește. Cert este că regula stabilită în antichitate *Omnium maxime sua esse credebant quae ex hostibus cepissent"* cu certitudine nu poate fi aplicată raporturilor juridice contemporane.

Anumite dispoziții cu privire la regimul proprietății private pot fi deduse din Dreptul de la Geneva, Dreptul de la Haga (regimul navelor, aspecte privind necesitatea militară etc.) și jurisprudența instanțelor internaționale.

Convenţia de la Geneva privitoare la protecţia persoanelor civile în timp de război din 12 august 1949 conține o serie de dispoziții în materia protecției bunurilor ce aparțin particularilor. Astfel, sunt interzise măsurile de represalii împotriva persoanelor protejate şi a bunurilor lor (art. 33). Se interzice Puterii ocupante de a distruge bunurile mobiliare sau nemobiliare aparţinând persoanelor particulare, individual sau colectiv, statului sau altor autorităţi publice, organizaţiilor sociale sau cooperatiste, în afară de cazurile în care aceste distrugeri ar deveni absolut necesare în urma operaţiunilor militare (art. 53). Iar potrivit articolului 97 internaţii vor fi autorizaţi să păstreze obiectele şi efectele lor de uz personal. Banii, cecurile, titlurile etc., precum şi obiectele de valoare pe care le au cu ei, nu le vor putea fi luate decât în conformitate cu procedurile stabilite. O chitanţă amănunţită li se va da pentru acestea. Sumele vor trebui să fie trecute în creditul contului fiecărui internat; ele nu vor putea fi schimbate într-o altă monedă decât dacă legislaţia teritoriului în care este internat proprietarul o cere, sau dacă internatul consimte la aceasta. Obiectele având, în special, o valoare personală sau sentimentală nu le vor putea fi luate. [...] La eliberarea sau la repatrierea lor, internaţii vor primi în bani soldul creditor al contului, precum şi toate obiectele, banii, cecurile, titlurile etc., care le-au fost luate în timpul internării, cu excepţia obiectelor sau valorilor pe care Puterea deţinătoare ar trebui să le păstreze în baza legislaţiei în vigoare. În cazul în care un bun aparţinând unui internat ar fi reţinut, în baza acestei legislaţii, interesatul va primi o chitanţă amănunţită. Documentele de familie şi de identitate pe care internaţii le au asupra lor nu le vor putea fi luate decât contra unei recipise. Internaţii nu vor putea fi lăsaţi niciun moment fără act de identitate. Dacă ei nu îl au, vor primi acte speciale care vor fi stabilite de autorităţile deţinătoare şi care le vor ţine loc de acte de identitate până la

sfârşitul internării. Internaţii vor putea să aibă asupra lor o anumită sumă în bani sau în bonuri de cumpărare, pentru a-şi putea face cumpărăturile. Articolul 98 reglementează natura și regimul alocațiilor primite de internați.

În temeiul prevederilor articolului 54 al Protocolului adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, este interzis de a se ataca, a se distruge, a lua sau a scoate din uz bunuri indispensabile supravieţuirii populaţiei civile, cum ar fi proviziile alimentare şi zonele agricole în care acestea se produc, recoltele, viţele, instalaţiile şi rezervele de apă potabilă şi lucrările de irigaţii, în scopul de a lipsi, ca urmare a valorii lor de subzistenţă, populația civilă sau partea adversă, oricare ar fi motivația de la care se porneşte, fie pentru a înfometa persoanele civile, a provoca deplasarea acestora, sau pentru oricare alt motiv.

Comisia instituită pentru a examina anumite aspecte ale diferendului dintre Eritreea și Etiopia în anul 2005 a declarat că dreptul părții beligerante într-un conflict armat internațional de a limita sau înceta orice raporturi comerciale între ea și partea adversă în acest conflict a fost în mod expres stabilit și și-a găsit confirmare în practica extinsă a statelor în secolul XX. Cu un șir de excepții statul beligerant posedă în timpul unui conflict armat drepturi extinse de a confisca proprietatea de stat a inamicului aflată în teritoriul său […] statul beligerant poate lua sub propriul control sau să suspende exercitarea dreptului la proprietate privată de către cetățenii statului inamic pentru a o returna proprietarilor sau de a întreprinde față de ea anumite măsuri coordonate după încetarea acțiunilor armate [1].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a avut numeroase ocazii de a se pronunța în materia protecției proprietății (art. 1 al Protocolului nr. 1 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale) atât în cazul conflictelor armate internaționale, cât și cele fără caracter internațional.

În cauzele în care reclamanții s-au plâns de distrugerea locuințelor lor în contextul unor conflicte armate, CtEDO a acceptat revendicarea dreptului de proprietate pe baza extraselor dintr-un inventar al locuințelor emis de administrația orașului după atacul incriminat (*Kerimova și alții vs Federația Rusă*). În cauza *Damayev vs Federația Rusă* CtEDO a considerat că un reclamant care se plângea de distrugerea locuinței sale ar trebui să furnizeze cel puțin o descriere succintă a bunului în cauză. Ca exemple suplimentare de probe *prima facie* privind dreptul de proprietate sau reședința aflată în proprietate, Curtea a acceptat documente precum titluri de proprietate asupra locuinței sau terenului, extrase din registrele funciare sau fiscale, documente emise de administrația locală, planuri, fotografii și chitanțe pentru lucrări de întreținere, precum și probe ale expedierilor poștale, declarații ale martorilor sau orice alte probe relevante (*Prokopovich vs Federația Rusă, Elsanova vs Federația Rusă*) [2].

Cu referire la jurisprudența CtEDO pe terenul articolului 1 Protocolul nr. 1 CEDO în contextul conflictului armat ce a avut loc în anul 1992 pe teritoriul

Republicii Moldova, merită a fi menționată *cauza Ilaşcu şi alţii vs Republica Moldova şi Federaţia Rusă* (Hotărârea CtEDO din 8 iulie 2004). Reclamanții au fost condamnaţi de către o instanţă de judecată transnistriană, care nu era competentă în sensul articolului 6 al Convenţiei, nu au avut parte de un proces echitabil, şi în urma procesului de judecată, *inter alia*, aceştia au fost lipsiţi de bunurile lor.

Guvernul Federaţiei Ruse a declarat că pretenţiile reclamanţilor nu au nimic în comun cu Federaţia Rusă şi că, în orice caz, ele sunt nefondate. Guvernele României şi Republicii Moldova nu au exprimat nicio opinie cu privire la acest subiect.

Chiar dacă se presupune că CtEDO are competenţă *ratione temporis* de a examina aceste pretenţii, Curtea a notat că faptele prezentate pentru a susţine pretenţiile respective nu sunt suficiente. Prin urmare, deoarece această pretenţie nu a fost probată, Curtea a considerat că nu a existat o violare a articolului 1 al Protocolului 1 la Convenţie.

Referințe:

1. ДАВИД, Эрик. *Принципы права вооруженных конфликтов*. Международный Комитет Красного Креста. Москва, 2011, с. 84. (https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/publication/eric-david-principles.htm)
2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Protecția proprietății. Actualizat la 30 aprilie 2020. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_RON.pdf